

Nikola Benčić, Feliks Tobler **O KONZULOVIM PISMIMA**

dr. Nikola Benčić, Gymnasium der Diözese Eisenstadt, Eisenstadt
dr. Feliks Tobler, Burgenländisches Landesarchiv/Landesbibliothek, Eisenstadt
Prethodno priopćenje, Ur.: 10. studenog 1996.

UDK 283/289-6*15" KONZUL, S.

Stipan Konzul iz Istre je i za gradišćanske Hrvate istaknuta ličnost protestantske književnosti. Poslije raspuštanja tiskare u Urachu (1564.), Konzul je prebivao u Regensburgu, gdje daje i tiskati knjigu nedjeljnih evanđelja "Postilu" (1568.) kojom je mislio širiti protestantsku vjeru među zapadnomađarskim Hrvatima. U zapadnomađarsku ga je hrvatsku dijasporu pozvao 1568. Hans von Weißpriach, vlastelin Željezna i Fortnave po načelu "cuius regio, eius religio". O tom pozivu i oko ostvarenja njegovoga odlaska među zapadnomađarske Hrvate postoje u gradskom arhivu Köszeg / Kiseg / Güns osam pisama iz 1567. i 1568. godine, koja su važne i vjerodostojne potvrde o onodobnim životnim okolnostima, Konzulovim namjerama, ljudskim i gospodarskim prilikama.

O Konzulovim je pismima opširnije prvi put pisao Feliks Tobler u Kalendaru Gradišće 1987¹. To je izvorni rukopisni materijal Stipana* Konzula i iz njegove neposredno involvirane sredine. Taj se dragocjeni izvorni materijal nalazi u arhivu gradića Köszega (hrv. Kiseg, nj. Güns) u Mađarskoj, područnom arhivu Županije Vas, pod "Acta Miscelanae". Kako je taj materijal došao tamo, to nije mogao odgonetnuti ni predstojnik područnog arhiva dr. István Bariska (kojemu se ovim putem zahvaljujemo najsrdačnije na kolacioniranju pisama).

Svakako je samovoljni gospodar Weißpriach želio i među Hrvatima ostvariti svoj "ius patronatus" - nasuprot carsko-kraljevskoga privilega Ferdinanda I. novodoseljenim Hrvatima i tako brinuo da bi i novodoseljenici dobili svojega propovjednika-predikatora kojega je on pozvao i odredio. Weißpriach je, izgleda na

* S obzirom na varijantnost pisanja osobnog imena u hrvatskom jeziku Stjepan/Stipan u prijevodu je odabrana inačica Stipan Konzul prema obliku koji je naveo sam autor u "Postilli" 1568.

1. Feliks Tobler, *Novi izvorni materijal o Štefanu Konzulu*, Kalendar Gradišće 1987, 80-83.

preporuku donjoaustrijskoga propovjednika u Steinu na Dunavu Christophu Reutera pregovora sa Stipanom Konzulom iz Istre, koji je u to vrijeme izvršavao crkvene službe i obaveze kantora u Regensburgu i pregovarao i u ime starijeg Antona Dalmatina. Pisma u kisečkom arhivu tiču se tih pregovora i popunjenja ispražnjenoga Konzulova mjesta u Regensburgu.

U toj su korespondenciji sljedeća pisma:

broj	tko piše	kome	odakle	kada
1.	Christoph Reuter	Hansu von Weißpriachu	Stein	9. 10. 1567.
2.	Hans von Weißpriach	Gradskom vijeću u Regensburgu	Wien	7. 11. 1567.
3.	Stipan Konzul	Hansu von Weißpriachu	Linz	20. 11. 1567.
4.	Stipan Konzul	Hansu von Weißpriachu	Regensburg	30. 11. 1567.
5.	Hans von Weißpriach	Stipanu Konzulu	Wien	6. 12. 1567.
6.	Stipan Konzul	Hansu von Weißpriachu	Regensburg	28. 1. 1568.
7.	Stipan Konzul	Hansu von Weißpriachu	Regensburg	21. 2. 1568.
8.	Hans Dürrenbach	Hansu von Weißpriachu	Regensburg	8. 6. 1568.

Neka pisma govore za sebe!

Razjasniti moramo samo:

- Christoph **Reuter** - donjoaustrijski propovjednik/predikant u Steinu na Dunavu;
- Hans **Dürrenbach** - Konzulov nasljednik u Regensburgu;
- Nikolaus **Gallus** (1516. - 1570.) superintendent u Regensburgu, glavna veza između njemačkoga protestantizma i austrijskih zemalja;

- **novčane jedinice i mjere** navedene u pismima. Povjesničar Tobler je u spomenutom članku izložio sljedeće: Konzulova plaća je iznašala kod Weißpriacha 300 zlatnih dukata / florinosa, od koje svote je Dalmatinu prepustio 40 zlatnika. Zlatni se dukat dijelio na 60 krajcara. Kupovna vrijednost godine 1566. je bila: cijena teleta 2 dukata, ovce 36 krajcara, guske 12 krajcara, kokoši 4 krajcara, pogače sira 3 krajcara, kruha 1 krajcar.

Konzul u pismu od 28. 1. 1568. moli za 10 vjedara vina, što bi dalo 773 litre, čini nam se ipak nešto malo pretjeranim, iako i Zlatko Herkov kaže²: "*Veliko vedro*

2. Zlatko Herkov, *Naše stare mjere i utezi*, Zagreb 1973, 95.

grada Regensburga... 73, 33 l" ali postoje četiri različna vedra s 49, 98 l, 53, 318 l, 56, 64 l, i veliko vedro sa 73, 3138 l.

Konzul je u proljeću 1568., bit će na dan sv. Jurja (23. travnja), bio već kod Weißpriacha u Željeznu. U kojem je selu počeo svoje djelovanje, nije nam potvrđeno niti predajom niti dokumentarno. Svakako donosi monumentalno djelo "Allgemeine Landestopographi des Burgenlandes", Eisenstadt 1963, II/2, str. 1013. pod natuknicom Trausdorf/Trajštof vrednovanje njegova djelovanja: "*Consul beklagt sich in Briefen an seine lutherische Freunde bitter über den Aberglauben und das störische Wesen der katholischen Kroaten.*" (Konzul se gorko tuži u pismima svojim luterskim prijateljima o praznovjerju i tvrdoglavom biću "katoličkih Hrvata".) Odnosi se to na pismo koje je zemaljski tajnik Graza Bartolomeo Pica 16. rujna 1568. uputio superintendentu i prijatelju Matije Vlačića Ilirika Nikolausu Gallusu u Regensburg i u pismu se svratio na Konzulovo djelovanje među Hrvatima na Weißpriachovim dobrima, kako je on to čuo od vojnih činovnika. "*Venerunt quoque ex eo loco, ubi noster bonus Consul suis Croatis semen divini verbi spargit. Laudant homines curam et fidelitatem, improbant que superstitiosae gentis obstinacitatem scripsit ad me et alios amicos ego quoque hoc die rescripsi utcumque valde occupatus*". (Došavši (strijelci) i iz onog mjesta (Željezna), gdje je naš dobri Konzul svojim Hrvatima sijao sjeme božje riječi, hvale ovi ljudi brigu i vjernost njegovu, i drže za pretjerano ono što je pisao o tvrdokornosti praznovjernog / krivovjernog naroda, kakogod bio od toga pogođen)³ tj. u pismu se govori o vojničkim vježbama na koje su došli vojnici u Graz iz okolice Željezna i s oduševljenjem hvalili Konzula. Pripovijedali su također da se neki Hrvati protiv Konzulovu djelovanju.

Nije jasno kako dugo je djelovao Konzul na Weispriachovim dobrima. Godine 1568./69. pojavili su se carski komisari na njegovim dobrima, a 11. svibnja 1571. umro je u Beču. Svakako se poslije smrti njegova gospodara zameo Konzulov trag u zapadnoj Mađarskoj, možda se povukao na Pollheimova dobra u Donju Austriju, gdje je isto bilo Hrvata.

Po Zimmermannu nam je poznato da je bio oženjen Walpurgom i imao troje djece: sinove Nikolu i Oswalda, te kćerku Anu, poznatu i u zapadnomadžarskoj književnosti kao odgojiteljicu i maćehu Krištofa Lacknera (1571. - 1631.), glasovitog i cijenenog humanista grada Šoprona. Payer Sándor, vrsni poznavalac protestantske književnosti u Transdanubiji⁴ piše o Ani sljedeće: "*Consul Anna, horvátszármazásu papleány volt, keresve kereste a magyar nemesek és főurak barátságát*". Na drugom mjestu: "*Consul Annára hivatkozom ki mint paplány és papné műveltségével és erkölcsi életével vivja ki a soproniak tiszteletét. Mint özvegy is később a város gazdag, tekintélyes polgára veszi feleségül. S mint mostoha anyja is Grácban tanuló Lackner Kristófnak oly levelet ír sajátkezűleg, mely jó szivéről, és fennkölt gondolkozásáról szép bizonyosságot tesz. Jól ismeri a gráci tanárokat és mostohafiát szeretettel vigasztalja, hogy ne csüggedjen a tanulásban...*". (Ana Consul je bila djevojka iz svećeničkog

3. Hans Bernhard Zimmermann, Dr., *Das Luthertum in Eisenstadt in Geschichte und Gegenwart*, 1532 - 1539, b. g. (1934), 77.

4. Sándor Payer, *A dunántuli evangélikus egyházkerület története*, Sopron 1924, 896.

stana hrvatskoga porijekla i stalno tražila prijateljstvo mađarskih plemića i velikaša... Pozivam se na Anu Cónsul koja si kao kćerka svećenika i supruga duhovnika izborila svojom izobrazbom i čestitim životom poštivanje građana Šoprona. Kao udovicu kasnije ju ženi ugledni građanin grada. I kao maćeha vlastitom rukom piše pismo Kristofu Lackneru koji je bio na studijama u Grazu, koje svjedoči o njenom dobrom srcu i uzvišenom mišljenju. Dobro poznaje profesore u Grazu i tješi pastorka ljubavlju da ne klone u učenju... (moramo dodati naime da znameniti sin grada Šoprona Kristof Lackner, nakon što je kod oca izučio zlatarsku majstoriju na početku nije pokazao mnogo sklonosti za studij)).

Konzulova se udovica Ana preudala za Adama Lacknera (Házi, 2/606, br. 7027)⁵ zlatara koji premine negdje oko 1595. Za njegova sina iz prvoga braka je Ana dobra i ugledna maćeha. Ana se 1597. ponovno udaje za Jánoša Scholza (Házi, 2/817, br. 9788), a po njegovoj smrti oko 1610. po četvrti put za Jánoša Ribstaina (Házi, 2/746, br. 8860). Umre kao njegova supruga 1615. Izgleda da u to vrijeme nitko više od rodbine ne živi jer se za ostavštinu od 5 Ft. i 60 denara nije javio nitko i tako je svota pripala gradskoj blagajni (Waisenbuch 115/a, Házi, 2/746).

Konzul nije došao praznih ruku među Weißpriachove Hrvate, s Antunom Dalmatinom je preveo latinsku "Postilu" württenberškog reformatora Johanna Brenza u dva dijela⁶, izašla u Regensburgu 1568. Nakon smrti mecene barona Ungnada (1564.) Stipan Konzul i Anton Dalmatin napustili su Urach i preselili se u Regensburg gdje su izdali posljednji svoj prijevod u nizu glagoljskih, ćirilskih i latiničkih knjiga, "Postilu" za današnje gradišćanske Hrvate, latiničkim pismom. Knjigu je tiskao Ivan Burger, koji je prije toga tiskao već slovensku "Otročju Bibliju" Matije Vlačića i Sebastijana Krelja. Konzul i Dalmatin su namjeravali obilno ilustrirati drvorezima "Postilu", međutim tiskari iz Frankfurta nisu bili voljni staviti drvoreze na raspolaganje⁷ pa je tako izašla knjiga u jednostavnoj grafičkoj opremi.

U pismu od 28. siječnja 1568. Konzul javlja Weißpriachu da će donijeti 100 primjeraka "Postile" sa sobom, što je sigurno i učinio. Međutim do sada se pronašao u gradišćansko-hrvatskom kulturnom ozračju samo jedan primjerak II. dijela u Bratislavi⁸, a na nekadašnjim Weispriachovim dobrima niti jedan. Izgleda da je protureformacija uništila svaki trag protestantizma među gradišćanskim Hrvatima.

Iz sekundarne nam je literature poznata i primjedba ili kritika na Konzulovu "Postilu" Hansa/Johanna Kollonitscha, kaplana iz Deutschkreutza i kasnijeg župnika u Cindrofu: "unter den evangelischen Kritikern der kroatischen Bibelübersetzung des Consul Stefan befindet sich auch Hans Kollonits "caplan zu Creutz" (među evangeličkim kritičarima hrvatskoga prijevoda Konzulove Biblije nalazi se i Hans Kollonitsch "kaplan u Creutzu")⁹.

5. Jenő Házi, *Soproni polgári családok*, 1535 - 1848, Budapest 1982, Akadémiai könyvkiadó.

6. Pretisak prvoga dijela "Postille" 1568. Pazin 1993. sa znanstvenim dodatkom dra. Alojza Jembriha.

7. Alojz Jembrih, *Dodatak pretisku*, Pazin 1993, 24 - 27.

8. Zvonimir Bartolić, *Sjevernohrvatske teme I*, Čakovec 1980, 30.

9. Franz Wieder, *Kirchengeschichte des Dekanates Deutsch-Kreuz in der Zeit der Reformation und Gegenreformation*, manuskript u Zemaljskom arhivu Željezno, br. 6043 b-B), b. g., i *Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes*, Eisenstadt 1963, II/2, 959.

O obitelji Weißpriach

Ugledna plemićka obitelj WEISSPRIACH=Weißpriach, Weispriach potječe iz salzburgškog Lungaua, odakle se preko Koruške/Kärnten u 15. stoljeću počela širiti i u pograničnom austro-ugarskom prostoru, u prvom redu kao gospodari založnih feudalnih kraljevskih dobara od Fortnave/Forchtensteina i Željeznog/Eisenstadta.

1452. godine je Erasmus von Weißpriach kapetan gospoštine i utvrde Fortnave, 1464. zapovjednik male utvrde Kobrštofa/Kobersdorfa i uskoro uzdignut na čast baruna s lenskim dobrima Kobrštof /Kobersdorf, Ptuj/Pettau, Landžer/Landsee.

Nasljednik Sigmund von Weißpriach je 1471. založni gospodar grada Šoprona sa svim kraljevskim prihodima. Grad je založio bio kralj Matija Korvin.

Za naše je razmatranje Johann/Hans von Weißpriach najznačajnija ličnost, koji je preko svojih rodbinskih veza stajao u visokoj milosti kralja Ferdinanda I. (1526.-1564.), koji mu je 1537. povjerio gradsku kapetaniju Šoprona, 1549. gospoštinu Kiseg/Köszeg/Güns dao na doživotno leno, a Fortnavu tri godine prije. 1553. zadobio je i gospoštinu Željezno/Eisenstadt.

Tako možemo utvrditi da je veliki dio dobara na koja se u 16. stoljeću doselili Hrvati bio u rukama Hansa von Weißpriacha - Kiseg, Kobrštof, Fortnava, Željezno, Šopron. Uza sve to imao je titulu kraljevskoga savjetnika.

Weißpriach je bio veliki prijatelj i promicatelj protestantizma na svojim dobrima ali još veći i beskompromisni branitelj gospodskih urbarijalnih prava. Izgleda da se u svim svojim nastojanjima lako probijao kod cara i kralja Ferdinanda I., jer mu je supruga, rođena Lanoy (Lonyay) bila dvorska odgojiteljica kraljice Ane Ugarske, Ferdinandove supruge.

Nakon preminuća cara Ferdinanda I. počinje padati Weißpriachova zvijezda. Sve jači i žešći su napadi i prijave kod cara i kralja Maksimilijana II. (1564. - 1576.) zbog njegova osornog načina postupanja i prekoračenja kompetencije. Ove optužbe imaju za posljedicu da 1568. Maksimilijan šalje carske komisare na Weißpriachova dobra, sa strogom naredbom pregledavanja i sastavljanja novoga urbara, koji bi trebao odrediti ponovno prava, obaveze i podavanja podložnika. Dok su carski komisari ispitivali stanje gospoštine u Željeznom, Weispriach se uopće nije pojavio u gradu, a tužbe su bile beskrajne, čak i na novodoseljene Hrvate u Trajštofu, kojima su Željezanci predbacivali nepoštivanje starih običaja i navika, pa tobože krnjenja općinske granice. Weißpriachu je ta svađa između purgara Željezna i Hrvata iz Trajštofa dobrodošla jer se nije slagao dobro s purgarima, a bio je poznat kao "prijatelj" Hrvata.

Hans von Weißpriach umre 1571. i tako nije mogao u svojim gospoštinama provesti njemu neugodne nove odredbe cara Maksimilijana II. koji nije više založio kraljevske gospoštine Željezno i Fortnavu nego predao na upravu Komori Donje

Austrije. Ona je stupila u teške i duge pregovore s nasljednicima, Weißpriachovim kćerima Ester, udatom Pollhaim, Judith, udatom Khreig i Susannom, udatom Teufl, od kojih je car na kraju krajeva otkupio založena dobra.

Za naša su razmatranja značajniji sljedeći kulturološko-vjerski aspekti:

Weißpriach je strogo pazio na svoja gospodska prava, tako i na "ius patronatus" koji mu je davao pravo zaposjedanja vjerskih općina na svojim dobrima protestantskim propovjednicima, što je u njemačkim župama išlo bez otpora ali se nije moglo ostvariti u hrvatskim župama.

Novodoseljeni su Hrvati u svojim župama - nije do danas ustanovljeno u kojima i zašto - imali tobože (tobože zbog toga što se takve pismene potvrde do danas nije moglo potvrditi), pravo slobodnoga izbora svojih svećenika i bili prema "nimškoj vjeri" prilično suzdržljivi.

Da su Hrvati barem u gospoštini Željezno uživali neku vrstu crkvene autonomije u izboru župnika, svjedoče nam izvještaji tzv. Klosterratu = Vijeću samostana osnovanom 5. 1. 1568. sa zadatkom poboljšavanja prilika u samostanima ali i u patronatskim župama u Donjoj i Gornjoj Austriji. Budući da gospoština Željezno i Fortnava i Ugarski Stari Grad / Magyaróvár pripadaju pod upravu Donjoaustrijske komore, imamo dokumente i o stanju hrvatskih župa u tim gospoštinama. U jednom pismu Klosterratu piše prvosvećenik Konrad Glöckel iz Soprona:

Denen hochwirdigen in Gott, edlen und hochgelerten, herrn, herrn N. römisch khayserlichen majestät od der Enns präsedent: und geistlichen closterräten und meinen genedigen und gebietenden herrn.

Hochwirdig in Gott, edle, hochgelert, genedig gebiet undt herrn.

Denen sey mein grueß unnd undethänige gehorsam dienst zuvor. Es threibt mich die unvermaidliche noth, daß e. g. ich meine gravamina mueß zuerkhenen geben, unnd ist eben diß, daß zwischen den khrabatischen priester unnd iren pfarrleuthen ein großer müßverstannds khommen, in dem, daß nach tempore Ferdinandi, da die khrabathen dieser unserer orthen ankommen, unnd sich mit hauß niedergelassen, sonderlich da der lutheranismus hefftig eingerissen, seyndt sy ir majestät zue fuessen gefallen, dieselbig unnderthänigist, sy bey irer religion hanndt zuhaben unndt vor den rebellischen zue schützen, angelangt, welches ir Mtt. innen zugesagt, daneben waß innen für catholische priester gefellig, auf zunehmen genadigist bewilligt. Daher ihnen die khrabatischen pauern daß ius patronatus in verleihung der pfarren in praeiudicum suae maiestatis zue aignen, herdurch ir majestät nit allein daß lehen entzogen, sondern auch die grundt alieniert worden, unnd gaben den pristern auß dem pfarrlehen was sy gelust; namen auch die priester auf und sezens widerumb ab, ired gefallens ut paucis agam imperiose nimis agunt cum suis sacerdotibus, wann sy dann die priester beschweredt, so überlaufen sy mich,

da ich umb willen, das sy khein khaiserliche praesentationes haben, nit, wie ich gern walt, helffen khan, da der hauptmann, welicher per munera schon corrumpert, holt mit den paurn guet correspondens, also daß die arme priesterschaft auf den gay an allen orten angefachten unndt tribuliert würde.

Derohalben es die notturft extremo modo erfordern will, daß alle priester, sowohl die Khrabatischen alß die Teutschen ire praesentationes haben unnd ordentlich installiert werden, damit sy wissen, was sy nach lauth deß inventariy gewerten sollen, sonsten so sy ex gratia rusticorum leben muessen, ist ihnen daß mau schon gesperdt, unnd muessen sagen, waß den paueren wollgefelt.

Bin tröstlicher hoffnung e. g. werden diß negocium ihr frst. drchl. in optima forma proponiern unnd diesen supplicanten herren Lucas N. der zeit pfarrer zue Anthaw, welcher dieser ortten gebürdig, unnd ein exemplarischer eingezagner und für die Khrabaten vast tauglicher priester ist, die praesentation auf Amthau und Zagersdorff, welche beede geringe pfarrlein, unnd nur ein halbe viertl maill wegs voneinander ligen, genedigkhlich verhelffen, also will ich khünftig alle Khrabatischen priester, derer leben mier bekhandt, unnd zue promovieren seindt e. g. umb ire praesentationes zu schikken, soviel hab e. g. ich dißmall gehorsamblich anfiengen, unnd uns danebens namentlich dem lieben Gott bevelhen sollen.

Datum Ödenburg, den 12. Septembris anno 1592.

Euer genaden dienstwilliger

Conrad Glöggelius,

erzpriester unnd pfarrher dasselben.¹⁰

Prepoštovanima u Gospodinu, plemenitoj i veleučenoj gospodi, gospodinu N., rimsko-carskoj preuzvišenosti, predsjedniku Ensa, i duhovničkim savjetnicima samostana, i mojem milostivom gospodaru i gospodinu.

Prečasni u Gospodinu, plemeniti, veleučeni, milostivi gospodaru i gospodine,

Svima moji pozdravi i unaprijed neizmjereno pokorna služba. Prinuda me neizmjerena nevolja da V(ašu) M(ilst) obavijestim o ovim pritužbama: između hrvatskih svećenika i njihovih župljana nastao je veliki nesporazum. To je zbog toga što su u vrijeme Ferdinanda, kada su stizali Hrvati u ova naša naselja i ovdje se nastanili, kada se počelo naglo širiti luteranstvo, najpokornije kleknuli pred Njihovo Veličanstvo i prosili zaštitu za svoju vjeru i obranu od pobunjenika, što im je Njihovo Veličanstvo obećalo, a uz to milostivo odobrilo slobodan izbor katoličkih svećenika. Na taj je način hrvatskim seljacima ustupio patronatsko pravo Njihova Veličanstva na

¹⁰Objelodanio Josef Rittsteuer u Burgenländische Heimatblätter, Eisenstadt, 1953/1, 32-33, original u Archiv für Niederösterreich, Klosterratsakte, Kart. 165, Pfarre Ödenburg, fol 56-57.

posjedovanje župa. Time nije jedino pravo na predaju lena oduzeto Vašem Veličanstvu nego je i otuđeno, te su oni dodjeljivali leno svećenicima po njihovoj volji te postavljali i otpuštali svećenike po svojoj volji, kao što bih ja to učinio zapovijedajući samo s malim brojem svojih podanika, tako oni čine sa svojim svećenicima. Kad me pak svećenici salete svojim pritužbama, ne mogu im pomoći, iako bih to rado učinio, jer nemaju valjana carskoga ustoličenja, k tome je zapovjednik podmićen darovima i dobro se slaže sa seljacima, a ubogo svećenstvo iz svih mjesta u pokrajini raspiruju i muče molbama.

Zbog toga je iznimna potreba da svi svećenici, i hrvatski i njemački, imaju svoju prezentaciju i da budu uredno ustoličeni, da bi znali što su dužni u suglasju s propisima čuvati, da ne bi i dalje morali ovisiti o milostinji seljaka, čime im se uskraćuje slobodan govor pa moraju govoriti ono što se seljacima mili.

Tješim se nadom da će Vaša Milost ovaj zadatak riješiti i njegovoj kneževskoj Presvijetlosti na najbolji mogući način izložiti molbu ovoga gospodina Lucasa N., za sada župnika u Otavi, rođenog u tom selu i primjernom skromnošću za Hrvate vrlo pogodnom svećeniku, te da će mu dati prezentaciju za Otavu i Cogrštof, koje su obje male župe i samo pola i četvrt milja udaljene jedna od druge, te da će ga milostivo podupirati. Potom ću sve hrvatske svećenike, čiji život poznajem, i koji su podobni za promociju, predložiti Vašoj Milosti na prezentaciju.

Toliko za ovaj put pokorno upućujem Vašoj Milosti, uz preporuku svih nas poimence dragome Bogu.

Odenburg/Šopron, 12. Rujna godine 1592.

Vašoj Milosti pokoran

Conrad Gloggelius

prvosvećenik i župnik ovdašnji

Bez dvojbe se može ustanoviti da su novodoseljeni Hrvati tijekom 16. stoljeća u nekim selima uživali pravo slobodnoga izbora svojih svećenika, koje pravo im je dodijelio car i kralj Ferdinand I., ali koje pravo su morali krajem stoljeća ili početkom 17. stoljeća izgubiti, možda zbog nezadovoljstva svećenika, koji su mislili pridobiti iste privilege kao što su je imali njemački i mađarski svećenici u ovom prostoru. Crkvena se uprava poslije Tridenta (1545. - 1563.) organizirala strogo i centralistički.

Sela s Hrvatima

I zastupnici Hrvata, dušobrižnici gospoštine Željezno, 1568. pojavili su se kod carskih i kraljevskih komisara s molbom (tužbom) "da im se dopusti prikazivati sv. misu ponovno po starom običaju, Weißpriach im je to nedavno zabranio..."¹¹

Budući da je sama formulacija nejasna, može biti govora: a) zabranio im je staroslavensku bogoslužbu koju su donijeli sa sobom iz stare postojbine, b) zabranio im je bogoslužbu po rimokatoličkom obredu i naredio da se imaju podvrgnuti njegovoj naredbi koja je mogla biti samo u smislu protestantizma.

Među svećenicima je mogao biti poimence: Gregor Nabinitz iz Uzlopa, Georg Ladmich iz Vulkaprodrštofa, Markus Latitsch iz Trajštofa (i Johann Kolonics iz Cindrofa).

Breu u svojoj monografiji o doseljenju Hrvata¹² razlikuje u gospoštinama Željezno i Fortnava sljedeća naselja s hrvatskom većinom: Štikapron / Steinbrunn, Celindof / Zillingtal, Vulkaprodrštof / Wulkaprodersdorf, Otava / Antau, Rasporak / Draßburg, Cogrštof / Zagersdorf, Trajštof / Trausdorf i Uzlop / Oslip. Pajngrt / Baumgarten i Cindrof / Siegendorf pripadaju gospoštini Landžer / Landsee

Općine s hrvatskom manjinom: Cokula/Ogau 1/6 Hrvata, Velika Holovajna/ Großhöflein 1/4 Hrvata, Česna/Schützen am Gebierge 1/4 Hrvata, Melindof/ Müllendorf 1/5 Hrvata, Orbuh/Rohrbach 1/2 Hrvata, Krenštof/Krenseldorf 1/10 Hrvata, Ciklež/Sigleß 1/2 Hrvata.

Gradu Šopronu, u kojem je Weißpriach bio kapetan, pripadala su hrvatska sela Klimpuh/Klingenbach i Koljnof/Kopháza, kao i Fertörákos/Kroisbach s neznatnom hrvatskom manjinom.

11. Josef Rittsteuer, *Kirche im Grenzraum*, Eisenstadt, b. g. (1968), 202.

12. Josef Breu, *Die Kroatensiedlung im Burgenland*, Wien 1970.

KONZULOVA PISMA

1.

Dem wolgeboren herrn herrn
hans(e)n von weispriach freyherrn
Rö(misch) Kay(serlich) Maÿ(estäts) rath,
meinem gnedigen herrn
von h(ern) Christophen rether

Gnad vnd frid sambt meinen Gebet durch Christum bevor Amen.

Wolgeborener gnediger H(ern) Unser lieber H(ern) gott hat auf E(uer) G(naden) begeren, den fromen christlichen priester H(ern) Stephan Consul, den der H(ern) Teüfel wolte befördern von Regenspurg in das Land zu uns beleitet, den schikhe ich hiemit E(uer) G(naden) zu. Ich wäre auch mit komen, erhindert mich beide mein Dienst vnd das Lesen, besonderlichen der krankhe H(ern) Eneckhel. Mit unterthäniger bitt. E(uer) G(naden) wollen christlich zu gutt den armen Crabat(en) schliessen, das ist ein guett Werk vnd heilig Almosen, gottes Wort fürdern, vnd die Seelen zu Christo bringen. Es ist ein fromer Man, er kan Deutsch, lateinisch, Welschisch, Crabatisch vnd Curulisch.

Wo man schließt, sol auch denen von Regenspurg geschri(e)b(en) werden vmb frevndliche guetwillige erlassung vnd befuerderung, den es ist inen der Zeit verpflichtet. Wan den alt(e)n priester, Der nicht deutsch kan, den E(uer) G(naden) wolten befuerdern, wirt er allen bericht geb(e)n. Es wäre sehr gutt, d(aß) sie zu negst beÿsam(m)en wären. Vnser lieber H(ern) gott regiere E(uer) G(naden) mit seine(n) heilige(n) geist Amen.

Wrn der priester noch zu Wien, hoffe ich E(uer) G(naden) werd(en) nach Ime mit einem Guttschi zu herrn Man(nin)ger schikhen. Vnd im fal da (?) E(uer) G(naden) mit Ime schliess(en) od(er) nicht Doch gnediglich mit einem roßl vnd Zerung abfertige(n), das ich Zur keinen Zweifel trage Vnd thue(?) mich E(uer) G(naden) befelhe(n), Der H(ern) Jesus erhalte E(uer) G(naden) in seiner furcht Amen.

Datum In den Stain den 9. tag Octobris 1567.

E(uer) G(naden) gehorsamer
Christophorus Reütter

Ich erinnere E(uer) G(naden) auch in gehorsam: der: 50: fl zu der Crabatischen postill. Ist ein heilig Almosen wo nur ein Seel dardurch wurde bekert: konnt das Gelt nicht besser angelegt werden. Dargegen wollen sie E(uer) G(naden) 200 Exemplar

erlegen. Die sind besser vnd theurer als die 50. fl. Daru(m)b es nur ein Darlehen wär, was E(uer) G(naden) mündlichen werden vernemen von dem fromen man selbst.

Weitter reiset mit Ime ein Student, der latein Kan. Derhalben zu der schreiberrey sehr tauglich vnd an der vngarischen grenzen Die latein in Deutsch zuverdolmeschen wol zu gebrauchen, sein Vater ist vor wenig Jahre(n) aus Straubing gottes worts halbe(r) vertri(e)ben. Ein sehr ansehnlicher Man, derzeit ein bürger zu Regenspurg, mir wol bekan(n)t, vnd schreibt mir bittlich in etwan zu befuerdern.

Wo E(uer) G(naden) in auch kondhen unterbringen, thett(e)n (?) E(uer) G(naden) auch ein guetts werk, den frome christlichen glaubigen fremdlinge zu lieben. Ist in Heiliger Schrift sonderlichen befolhen vnd gebotten.

Leczlichen, zeigt mir herr Stephan an zu Weinachte(n) werde die Crabatisch postill verfertigt; da mus der alte priester, so lang dabey sein, vnd erst Georgy würde er herab raise(n). Nun hat er bis auf die selbe Zeitt wenig Zerung, bittet demnach vmb ein kleine Handraichung.

2.

Den Edlen Ernessten, fürsichtigen

Ersamen vnd Waysenn herrn camerer vnd Rätth der

Löblichen Reichsstadt Regenspurgkh

meinen sondern lieben frevnd(en)

Edel, Ersam, weiß, vnd fürsichtig liebe herrn vnd frevndt, Euch sein mein lieb vnd Dienst Zuvor. Herr Steffan Consul eur Cantor und diener In der Kirchen Ist vor ainer Zeitt von wegen hilff vnd handraichung Zu ainer Crabatischen Postil hier runder Im lande gewest, vnd vnder ander(e)n mit meinen Crabaten geredt vnd Inen geprediget, die ain besondere lieb Zu Ime gewon(n)en. Ist demnach mein freyndlich bitt diessweil Ich Ihn herab ordentlich beruffe, Ihn auss Christlicher lieb vnd frevndtschaft damit die armen Crabaten auch zur erkhentnuß deß Sone Gottes khom(m)en herab Zu lassen zu befurdern, daran thut Ihr ain gutt Werck, den er bey unsern Crabaten mehr nutz kan schaffen alß bey euch wie Ihr als verstendige zu erachten. Das verdiene Ich wa nitt Ich khan. Damit Gott bevolhen.

Datum Wien den 7 tag Novembris Im 67t(e)n.

Hanns von Weißbrach
Freyherr p.

3.

Dem Wollgepornen Herrn
Herrn Hanß von Weißpriach
Kay(serlich) Ma(ies)t(ä)t(s) Ratt. meine(m) vnd
..... gebinttvnd(en) Herrn,

Wollgeborner gnediger Herr, Ewer G(naden) sein mein gacz geflissen gehorsam vnd vnterthenig willig dienst yeder Zeit beraitt. Gnediger Herr, hiemit laß ich Ewr G(naden) wissen das ich mit Herrn Christoff Reütter von allen sachen hab geredt, vnd verhoff, er wirt ettwo paldt Zu Ewr G(naden) kumen, als dan(n) wirt er mit Ew(e)r G(naden) ferner reden von weg(e)n deß schreibens an enen Erbarn Ratt gen Regenspurg, wie ich soll Legitime vocirt, den armen Crobaten zu Ieren vnd predig(en), damit ordenlicher waiß geschehe. Ferner gnediger gebietvnder Herr Nach dem yetzo die Postill D. Brenty zu Regenspurg wirt gedruckt. Aber es wirt nit können fertig werden, weil ich die 50. gulden nit empfangen, die mich Herr Cristoff Reütter vertröst, zu Crembs Simonis et Jude zu empfahren. Zu den g(nädigen) Herr, wan ich heüt od(er) morg(en) soll von Regenspurg zu Ew(e)r G(naden) v(er)ück(en), so kan(n) nit kum(m)en piß die Postill wirt gar gedruckt. Derhalben g(nädiger) Herr, pitt noch Ewr G(naden). gancz vntertheniglich, vnd von weg(en) der Ehren Gottes, Vnd zu nucz vnd wollfart den armen Crobaten, Ew(e)r G(naden) wolle mit den 50 gulden helff(en), damit solliche Postill paldt mechte gedruckt werden, wann mir die 50 guld(en) haben verhoff, es soll pis auf Weinnacht(en) verfertigt sein, sonst nicht, So hab ich Ewr G(naden) Zugesagt, für die 50 guld(en) 100. ex(empla)re der Postil Zu schick(en). Ew(e)r G(naden) kan(n) grössere Almosen den armen Crobaten nit thuen dann helffen, damit solliche Postill palt ins werkh kumbt wirt an jene tag der Son Gottes Christus vnser Erlöser erkennen, sollichs sey Ime geschehen, der wirt Ew(e)r G(naden) reüchlich erstatten vnd vergelt(en).

Auch g(nädiger) Herr, von wegen deß from(m)en Herrn Antoni, wie Herr Christoff Reütter Ew(e)r G(naden) auch geschri(e)b(en), pitt noch Ewr G(naden) die wölle d(e)n Herrn Antoni mit 20 gulden zu Hilff kumen, damit er sich den winter müge erhalt(en), vnd pey den druck bleib(en). Wovrn das Ew(e)r G(naden) wolt sollichs gelt Zu der Postill vnd Herr(n) Antoni genediglich begünstig(en), der Herr Stockhamer Einer Ersamen Landschafft Einnemer in Lantdhauß, mecht sollichs gelt durch ein wechsel palt gen Regenspurg schick(en), Oder der herr Victor vo(n) Meming, Gott zu Ehr werd gern sollichs gelt gen Regenspurg fürdern.

Sonst auff dies mall nicks mehr, Thue mich Ewr G(naden), als meinen g(nädigen) vnd gebiettvnd Herrn, all Zeit gantz gehorsamlich vnd untertheniglich bevelh(en). Datum Lincz den .20. Novembris. Im 67.

Der Bürger von Regenspurg, vnd 2 andere guette Menner rütten mit mir pis gen Regenspurg, Roß helts sich zimlich woll, ist zwa mall mit mir nider gefall(en), Aber, Gott lob, ist mir vnd roß kein schaden gescheh(en).

Ewr G(naden) gehor(samer) vnd
vntertheniger diener.

Stephanus Consul
Istrianus
in eyl (manu propria)

4.

Dem Wollgebornen Herr(e)n
Herrn Hanß von Weißpri(ach)
Kay(serlich) Ma(es)t(ä)t(s) Ratt
Mein(en) g(nädigen) vnd gebinttend(en) Herrn,
Eisenstadt

Gottes genad, sambt vill glückselliger Zeit, gessunthait vnd alles guets wünsch ich Ewer G(naden) Auch Ewr G(naden) lieb(en) Gemahl vnd allen im Hauß, Darneben mein gancz gehorsamb vnd vnterthenig willig dienst. Wollgeporner gnediger vnd gebietvnder Herr, Hiemit laß ich Ewr G(naden) wissen, das ich mit meine(r) gefürt(en) am 26 diets Monat (gott lob) frisch vnd gessvndt gen Regenspurg kumen, vnd Ew(e)r G(naden) schreib(en) meinen Herrn Zugestelt, daran Ein Erbar Ratt wollgefallen gehabt. Aber das vorrig schreib(en) das Eur G(naden) von Eisenstat Inen geschrieb(en) haben sy nit empfang(en). Ist meinen Herr(n) selczam, wo sollichs schreiben ist verhalten. Ferner, g(nädiger) Herr, wie ich mit Ewr G(naden) verlassen, das Ewr G(naden) hie er Einen Erbar Ratt von meinet weg(n) vnd herrn Antoni wolt schreiben, damit wir göttliche(n) vnd ordentliche(n) berueff haben, das solliches geschehe vor Weinacht(en), damit meine Herr(n) sich pey Zeit(en), mit eine(m) andern Cantor müg(en) v(er)sehen. Vnd ich mit Herrn Antoni mit frölichen vnd guett(en) gewissen mügen zu Ewr G(naden) kumen, alda Gott den herr(en), vnd den armen Crabaten dienen. Zu dem g(nädiger) Herr, hab ich Ewr G(naden) auß Lincz ein klein schreib(e) gethan, von weg(n) der 50 fl zu befürderung d(er) Postill vnd herrn Antoni, 20, damit er sich müge den winter erhalten. Bitte noch paide Ewr G(naden) gancz untertheniglich, die wolle vnß nit verlassen, auff das wir desto eh(e)r kinnen vnd müg(en) die Postill ververtig(en), vnd Zu Ewer G(naden) kummen, warten g(nädiglich) beschaid vnd antwort. Vnd thuen vnß paide Ewr G(naden) all Zeit gancz vntertheniglich bevelh(en).

Dat(um) Regenspurg den letzt(en) Novembris, Anno 67.

Ewr Gn(naden) gehor(samer) vnd
untertheniger Dienner:

Stephanus Consul
Cantor in der Poetisch
Schul.

5.

Den Erwürdigen vnd Christlich
herrn Steffan Consull der Zeitt
zu Regenspurg, Meinen
guethen freundt zu handen

Erwürdiger besonder lieber herr Steffan, herr Christoff Reütter hatt mier angezaigt, wie ob der verschreibung sorg vnd bedenkhen einfelt. Nun wisset was die Jarlich besoldung euch vnnd herrn Anthoni die 300 fl belanget, weil Ich euch mit ratt des Reutters so verschreiben, vnnd ver, das ir one beschwer vnnd sorg billich sein sollet, vnd In denn andern punct, die hilf vnd handraichung euer haußfrauenn vnd kindlein nach euren absterben bin Ich auch entlichen mit meinen freunden entschlossen, euch ain solche verschreibung außzurichten. In forma wie die Statt Regenspurg iren predigern, diaconen vnd kirchen dienern, vnnd daß solle that vnd nicht wort sein. Wo ihr dennoch auf den vorigen brieff vnd euwer Zusagen umb Georgy mit herr Antony herab wellet, das ich mich genzlichen versihe, So wille ich alhie dem herrn Hanß Stockhammer die 50 fl zu der Crabatischen postil, vnd herrn Anthoni die 20 fl verordnen, vnd auf ein gewisse schriftliche bewilligung vnd Zusagung solle das gelt gelassen werd(en), Doch ich auch in die 100 exe(m)plar mit bringet vnd das wist ir selbst, das Ich nicht darmit khan umbgehen mit gelegenhait hinauf zu bringen. Damit Gott beuolhen

~~Datum Wien 4~~ vnd eß (?) Euch alle zeitt lieb ist. Datum den 6. Decembris Ano 67.

6.

Dem Wolgebornen Herrn, Herrn Hannsen
von Weÿspriach Römischer Kay(serlich) Maÿ(estäts) Rath
meinem genedigen vnnd gebietunden Herrn

Wolgeborner genediger vnnd gebietunder Herr. E(uer) G(naden) mein gancz vnndterthenig vngespart willig diennst jederzeÿt, zuvor Beraÿth. Ich hab vor Etlichen tagen von E(uer) G(naden) zwei schreÿb(en) Ains an einen Erbaren Rath meine Herr(e)n Allhie, Das Anndere an mich Lauttendt recht vnnd wol Enntpfanng(en): Souvil mein schreÿben Belanngt, Vermein Ich das E(uer) G(naden) Beÿ der vorigen verschreÿbung vnnd derselben maÿnung, Die 300 fl Järlich Besoldung, Herrn Anthoni vnnd mir Zugeben, Vest Bleÿben, daran wir dann Bede wol Zufriden, vnnd von den 300 fl soll ich Herrn Anthony Järlich vercossten, Vnnd dauon 40 fl

zurstell(e)n, Wie dann E(uer) G(naden) mit mir gerethen, Dasselbig will ich auch gern thun. Den Annderen Punct belangent, Das es E(uer) G(naden) nach meinem Absterben mit meiner Haus frauen vnd Khinndern Inn forma, wie es die Stat Regensburg mit iren Predigern vnd khirchendinnern Höllt, Auch Hallten wöllten. Vnnd das solle that vnnd nit wort sein, wie E(uer) G(naden) schreyben, Deß Bin ich auch Zufriden. Verrer gnendiger Herr was Disen Puncten, nach meinem Absterben, im Vorigen verschreyben Belangt, wie E(uer) G(naden) Am ersten mit mir Beschloßen, Will ich fallen laßen. Aber Versih mich zu E(uer) G(naden) Alls zu ainem Christlichen vnnd Treüen Befürderer der Ehren Gottes, die werden mich an desselbigen Stat Järlich mit 10 Emer wein vnd brot, genediglich vnnd vätterlich versehen. Darauf am 12 diss Monats, hab ich E(uer) G(naden) schreyben Ainen Erbaren Rath meinen Herrn Allhie vberantwort, wöllchen mir allsbaldt Christliche vnd vätherliche Anntwort geben, Das sÿ mich gern zu Eüen G(naden) khommen lassen wöllten, weyl es zur Ehren gottes geschicht, vnnd zu trost vnd wolfarth der Armen Crawathen. Darauf hab Ich von Stundan mein Diennst Aufgesagt, vnnd sag E(uer) G(naden) widerumb zue, wie inn voriger verschreybung, mit Hülf gottes, Auf Sannt Jörgen tag, mit Herrn Anthoni zue E(uer) G(naden) zukhommen, vnnd Allda, Beÿ den Armen Crawathen, mit geringgen gaben, vnn von gott gegeben, Pflancz(en) pauen, vnnd Lehren, Das E(uer) G(naden) Vnnderthonen, sollen zufrieden sein, auch mit unserm Leben, mit Hillf Gottes vnns also hallten, Das E(uer) G(naden) Vnnd meniglich ohne clag sein sollen. Darauf ist an E(uer) G(naden) vnnsere fleÿßig Bitten, die wöllten die 50 fl. zur Postill, vnnd Herrn Anthoni die 20 R Auf Beldest herauf fürdern vnnd verordnen, die 100 Exemplar der Postill, wölln wir E(uer) G(naden) gewisslich mit Vnns Bringen, vnnd vberantworten.

Es ist die tag wolff Dietrich Schellhamer, Pflieger zu Aufhausen, E(uer) G(naden) diener vnnd schreyber Brueder, Beÿ mir gewest, vnd mir 10 R überantwort, daneben gebeten, Ich soll die selbig(en) seinem Bruedern zuschickhen, wann nun E(uer) G(naden) Ime vnndten, souvil zustellen wollten, sowollt ich gemellte 10 R Herrn Anthoni Allhie von Stundan vberantworten, so dörrfen E(uer) G(naden) Herrn Anthonÿ nur noch 10 R zue schicken, Hiemit Lasse ich E(uer) G(naden) im vnnderthenigkayt wissen, das Ich am 14. diß Monats, zu nacht vmb 7 vhr sehr Schwach vnd Krankh worden, mit ainem frost vnnd stechen auf der Linnckhen seyten, das selbiges vhier tag gewerth, Aber yetzo gott Lob das Stechen aufgehört, Lig noch im peth zimlich schwach, gott der Herr hat Abermals den Zehent von mir wöllten haben, den will ich Ime gern vnd williglich geben, das ich also khönnen. Bitth E(uer) G(naden) vmb verzeÿhung, der Sathan wollt gern das werkh gottes verhindern vnnd Ihr vil sagen, wollten nit 1000 R nemen. sich an einen sollchen geferlichen orth zubegeben. Aber ich lasß wie welt reden, was Ich E(uer) G(naden) zugesagt, hinab zuekhommen, soll Ja vnd gewis sein, vnnd vill zu rückh nit sehen, für mich also E(uer) G(naden) alls meinem genendigen Herrn vnd Patron, der selbigen Lieben gemanhel vnd allen Im Haus in denn Schutz vnnd Schirm vnnsere Herrn Jesu Christÿ allzeÿt gancz gehorsamlich vnnd vnndertheniglich Bevell(en). Auch dem wolgebornen

Christlichen Treuen Herr Herr von Polhaim sambt Irr g(nädigen). Lieben gemahen
mich gancz dienstwillig vnnd vndertheniglich Beuellhen.

Datum Regenspurg den 28. Januarÿ Anno LXVIII.

E(uer) G(naden)

vnnndertheniger Diener

Stephanus Consul
Istrianus
manu propria

7.

Dem Edlen Wollgebornen Herrn Herr

Hanß von Weißpriach, Rö(misch) Kay(serlich) Ma(es)t(ä)ts Ratt
meinm gnedig(en) vnd gebienttvnd(en) Herren.

Zw Wien oder in der
Eisenstatt

Gottes göttlichen Segen sambt vill glücksealliger Zeit, gessunthait vnd alles
guets wünsch ich Ewr G(naden). Auch Ewr G(naden) geliebten Gemahl vnnd allen im
Hauß durch Christum Jesum, Darneb(en) mein gancz gehorsam vnd vntherthenig guett
willig dienst yeder Zeit beraitt.

Wollgeborner gnedig(er) vnd gebienttvnder Herr, Es schreiben die alten lehrer,
das was Im ein mensch fürnimbt, soll alles in der forcht gottes handten vnnd anfahren
vnd in waren Christlichen glaub(en) vollenden, Dann S(an)t. Paul zum Röm(er): am
14. spricht: Was nitt aus dem glaub(en) ist das ist Sünde, Vnd one glauben, ist
vnbmüglich gott gefallen. Zum Ebwer am 11. der glaub aber kumbt auß dem gehör
gottes Rom: 10 wort. Das gehört aber sonderlich den Predigern vnd Seelsorgern, dann
das ist ir stand vnd Amt, Zu dem sein sy auch beruffen.

Erstlich das sy das Wort Gottes rein vnd lautt lern vnd predigen auß den
Propheten, Christi vnd Apostel lehr, dann in d(er) Christlich(en) gemain, man soll
nichts enderst den das rein wort Gottes, das ist gesetz vnd das hl. Euengelion od(er)
wie Christus der Herr klerlicher erkleleret luce am letzten Buß vnd vergebung der
sünden leren vnd Predigen, mit ernst vnd furcht Gottes.

Zum andern, Soll Eines rechten Predigers Leben auch seiner lehr gemeß sein,
was er leret vnd prediget, das er solliches mit der that erzaige vnd bewaise, vnd
demselb(en) nachkhome, sonst wann er seine Lehr mit der that nicht bewaise, so

geschiet, was er mit einer Handt aufpawet, mit der andern Hand widerumb abpricht, Darzu durch ein Ergerlich strefflig leben, Eines Predigers die Kirchen gottes, auff das höchst verergert würt.

Darumb erzelt S(ant) Paulus die Lester, so ein Prediger vnd Seelsorger fliehen vnd meiden soll, spricht Tito im 1 Capitel in der Ersten zum Timot: an 3. Ein Prediger vnd Seelsorger soll vnthadelig sein, als ein haushalter Gottes, das man in für gericht vmb einer pösen that willen nicht vmbzihen, oder mit warhait beklagen künde, nicht Eigensinnig, nicht Zornig, nit ein Weinsauer, nit Haderhafftig Sonder gastfreÿ, gütig, züchtig, messig, gerecht, heÿlig vnd keüsch, Vnd also sein ganczes leben anstellen, auff das wer vmb in vnd beÿ Im ist, nicht vrsach hab sich billig ob Ime Zuergen, vnd in eben also erkhenne, wie er In auff der Canczel sihet.

Zum Dritten, soll auch einer Predigers vnd Seelsorgers Haushaltung vnergerlich sein, der seinem Haus woll vorstehe, vnd gehorsame Kinder habe, mit aller Erbarkait: Den so einer seinen eigenen Haus nit weist vorzustehen, wie will er die gemain gottes versorgen? Darumb soll eines Christlichen Predigers Haushaltung dermassen geschaff(en) sein, das die selbig zugleich mit seiner Lehr, vnd Gestlichen wandel die Kirchen Gottes Helffe auff pauen.

Widerumb aber, wan die Zuhörer sehen Einen Christlichen Predig(er) also Lehren vnd Leben, ist vmbmöglich, das sÿ Ime nit in allen Ehren Halten, Ime alle trew vnd liebe erzaig(en) vnd beweisen, das ist auch pillig vnd Christlich, Wie S(ant) Paulus die Tessonicher vermanet also: 1. Tessa: 5 Wir pitten Euch lieben brüeder, das ir erkennet, die an Euch arbaitten, vnd Euch forstehen in dem Herren, vnd euch vemanen, habt sÿ dest lieber, vmb Ires wercks willen.

Derer draÿen Püncten, Gnediger vnd Gebintvnd(er) Herr, wan ich mit Hilff Gottes zu Ewer G(naden) khumb, will ich mich mit Hilff des Herren Jesu Christi, als will mir möglich, mit reiner Lehr vnd Christlichen Leben erzaigen vnd beweisen.

Dergleich(en) ohne Zweifel auch der Herr Antoni Dalmata wirt sich also mit lehren in der Schul vnd Leben erzaigen. Deß soll sich Ewer G(naden) ganczlich zu vnß versehn.

Ferner gnedig(er) Herr, hiemit laß ich Ewr G(naden) wissen, das der pott am 15. dits Monat erkhomen, hab auch Ewr G(naden) schreiben recht vnd woll empfang(en), vnd alles in vnterthenigkhait vernommen, Der Herr Antoni vnd ich bedanke vns gegen Ewer G(naden) gancz gehorsamlig, d(as) Ewer G(naden) den pott(en) bezalt, wan wir zu Ewr G(naden) (wils Gott) khum(m)en, wollen die sach mit Ewer G(naden) vntertheniglich richtig machen, Ewr G(naden) soll in dem fall mit vnß nit peschwert sein. Aber in 4 wochen haben wir keinen pott(en) nit müg(en) bekhumen, wie vnß der herr Gallus deßweg(en) Zeugnuß wirt geb(en), vnd geratt(en), wir soll(en) ein aigen pott(en) zu Ewr G(naden) schick(en). Zu dem genediger vnd Gebiettender Herr, der Herr Gallus vnd die ander Christliche Predicant(en) sagen vnd ratten, weil Gott d(er)

herr die sach also geschickt, das ich zu Ewr G(naden) von wegen der armen Crobaten khümen soll, das es gar guett vnd nützlich wär, wan ich khündt pald in d(er) fasten vnden sein, damit die armen Crobaten mechten von der Beicht etwas lernen, vnd wie sie recht peichten sollen. Auch von der fasten, was die recht fasten seÿ, ob sÿ ettliche mechten die warhait (durch die Genad Gottes) erkhennen, vnd von Iren grossen müßpräch abstehen, vnd Gott dem Herrn, nach seine(n) h(eiligem) Wort vnd bevelch diennen; vnd Ewig selig werden.

Was aber Ewr G(naden) mainung ist Bitt vntertheniglich mit Zweyan worten mich bericht(en), so wolt ich mich zuricht(en) vnd in der fast(en) paldt peÿ Ewr G(naden) mit hilff Gottes sein, der herr Antoni vnd mein Hauß fraw bliben alhier piß auff. S(an)t Jörg(en) tag, khämen also mitenind(er) mit püecher hinab, Auff die selbig Zeit, gen vill Schiff gen Lincz auff die Meß Belanget der 60 guld(en) wie Ewr G(naden) schreibt, das Ewr G(naden) wer auch gar woll Zufried(en), wan ich mecht alhie sollih gelt bekumen, So wols Ewr G(naden) vnten zu Wien pezallen. So laß ich Ewr G(naden) mit Herrn Antoni vntertheniglich wissen, das mir sollihe .60. guld(en) alhie von Herr(n) Hane Aufler Bürger alhie zu Regenspurg empfangen. Bitten derhalb(en) mit Herrn Antoni, Ewer G(naden) wolts penant(en) Hanß Aufler, welcher yetzo in Wien khumbt erlegen, damit wirt die Ehr Gottes gefürdert vnd mit der Zeit vill arme leüt geholffen, Das an Jene tag Ewr G(naden) von Herrn Christo nit ein klaine pelohnung sambt allen die darzu ratt(en) vnd helff(en) emphahen: die 100 exemplar der Postill, soll Ewer G(naden) auff S(an)t Jörgen tag mit Hilff des Herr(n) gewißlich hab(en).

Auff dis mall nichts mehr, der Herr Jesus Christus bewarre vnd erhalte Ewr G(naden) in langwirriger gesunthait, sambt Ewr G(naden) geliebt(en) Christlichen Gemahl, Ime zu lob vnd Ehr, vnd zu Erbauung der armen Christlich(en) Kirchen Amen. Vnd thue mich mit Herrn Anton Ewr G(naden) all Zeit gancz gehorsamlich vnd vntertheniglich beuelh(en).

Datum Regenspurg den 21. Februarÿ, im (15)68.

Ewr G(naden) gehor(samlich) vnd

vntertanig dienner

Stephanus Consul
Istrianus
manu propria

Rückseite: auf den prief hab ich dem pürger von regenspurg die bitte(?) gegeben diese handschrift so in dem prief stel

Litterae ae Anno 68

Ich Hans Hennffler neken hat mit dieser meiner hantgeschriff, daß Ich von dem welgenonnen Hern von Weisprach empfangen hab 60 R in mintz von wegensteffan vasen cantor zu regenspurg wer mir pefolchen hat.

8.

Dem wolgebornen Herren Herren
Hansen von Weißpriach freiherren zu
Kobelstor Hauptman vnd inhaber der
herrschaft Eisenstad vnd forchtenstain Röm(isch)
Kay(serlich) M(ayestä)t(s) rath meinen genedigen herren

Wien

Gottes genad vnd frid durch Christum sampt meines armen gebets vnd geringer diensten erpierung.

Wolgeborner genediger Herr es hat mir der ehrwürdig Herr Stephan Consul neulich(er) Zeit des 27 Maÿ durch schreiben widerumb ermanet, das ich E(uer) G(naden) mit dem ehisten berichten soll, was von meiner Supplication vnd ganczen handel, so sich zu Wien zugetragen, der ehrwürdig vnd hochgelehrt Herr Nicolaus Gallus sampt andern diesr Christlichen kirchen zu Regenspurg predicanten halten, füg demnah in vntherthenighkait E(uer) G(naden) zu wißen. daß dieses meines verzugs vrsachen dieses gewesen ist, nach dem ich auf die raiß von Wien alher meiner Supplication vnd anderer abschriften beraubt word(en), hab ich solihe schriften alhie obgemelten Herrn nicht künn(en) furleg(en) bis mir meiner ganzen handlung abßlißten erst neulich zukommen sint. Solche hab ich als bald sampt ganczer erzellung Zuurtelen vberrihet vnd hat mir obgedachter Gallus solche Sentencz hierauf geben, das er erkhenne das fleisch vnd pluet solches bei mir nicht gethan hat, darumb er Got danke, das noch ainen der Geist Gotes erweckht hat, der doch dem Kayser solches angezaigt hat, das aber hierauf etwa solche meine christliche pueßpredig nichts gewürkht, das muß man Got befel(en), denn auch Christo dem herrn selbs seine predigten vnd wvnd(er) nicht aleczeit zu besten ausgelegt vnd bekommen sein, es seÿ auch hiemit sein fleißig pitten zu Got, das vnser lieber hailand Jesus Christus, das sein bey sollch(er) bueßermanung noch thue(n) wölt, vnd dadurch Kay(serlich) M(ayestä)t herz rüen, das sie wider ieren fall erkhenne(e) vnd zu warer bueiß keren mög.

Hierauf genedig(er) herr ist wider(umb) wie auch nest gescheh(en) mein vntherthenig pitten, das weil mein Supplication für Kay(serliche) M(ayestä)t villeicht

nicht komm(en) sond(ern) vom Vicecanczler vnterdrukhet ist E(uer) G(naden) wolle solchen ganczen handelN Kay(serliche) M(ayestä)t eröffnen, daran ier Got ein angem(en) dienst erzaigt, furderst auch hierin sein ehr vnd wirt solches on Zweif(el) zu seiner Kirch(en) hail ersprießlich sein, denn ich für mein p(er)son durch die kraft des h(eilige)n Geist solches gewis pin vnd wais auch für war kreftig glaubend, das mich der Son Gotes durch seinen h(elige)n Geist zusolchen pueßvermanung erwekhet, beruffen getriben vnd dahin gepracht hat, das aber ich leid(er) zu letzt etwas zuvil auf fleischlich od(er) Zeitlich gefahr sehend von Wien gewich(en) vnd meinen handel durch E(uer) G(naden) nicht hab laßen fürpring(en), hab ich schwerlich wid(er) mein(en) Got gesündigt, pitt dennach nochmals E(uer) G(naden) wolle hirien obgamelte vrsachen bedenk(h)en vnd hierauf meinen ganz(en) handel fürzubring(en) vnd dem ehren Gotes wilen bemühet sein, da Got on Zweifel belonen wirt, vnd ich auf für mein p(er)son mit mei(nen) arm(en) gepeth, daß doch bey Got vmb Christj willen hoch gilt zuverdienen befließen sein durch hiemit also E(uer) G(naden) dem lieben Got treulich befeh(en).

Geschriben den 8 Juniÿ des 1568

E(uer) G(naden) vnterthaniger demutigster Johannes Durnbac

diener götlichs Worts zu Wisent.

Prijevodi*:

1.

Blagorodnomu gospodinu, gospodinu
Hansu od Weißpracha, barunu
savjetniku rimsko-carskoga veličanstva,
mojem milostivom gospodinu
od gospodina Krištofa Re(u)thera

Na početku milost i mir zajedno s mojom molitvom po Kristu. Amen.

Blagorodni milostivi gospodine. Naš dragi gospodin Bog je udovoljio želji Vaše Milosti u osobi pobožnoga kršćanskoga svećenika gospodina Stipana Konzula, kojega je gos. Teufel htio otpremiti i ispratiti od Regensburga u našu zemlju, te ga ja šaljem

* Prijevod tekstova pisama su uskladile sa starijim hrvatskim književnim jezikom dr. Iva Lukežić i dr. Marija Turk.

Vašoj milosti. I ja bih rado bio došao s njim, ali me u tome nažalost omela moja služba u bogoslužju, osobito bolest gospodina Eneckhela. Vašoj Milosti ga upućujem uz poniznu želju i prošnju da kršćanskom dobrotom pomognete ubogim Hrvatima, budući da je to dobro djelo svetoga milosrđa kojim se promiče riječ Božja i privode duše Kristu. To je pobožen čovjek, vješt njemačkome, latinskome, talijanskome, hrvatskome i ćirilskome jeziku.

Čim odluka bude donesena, valjalo bi onima u Regensburgu pisati da omoguće ljubazno i dobrostivo otpuštanje i prijevoz, jer je s njima vezan vremenskom obvezom. Tada će ga službi privesti stariji svećenik, koji ne zna njemački, a određen je po želji Vaše Milosti, i o čemu će svi biti izviješćeni. Bilo bi vrlo dobro kad bi u prvo vrijeme obojica ostala zajedno. Neka nad Vašom Milošću vlada gospodin Bog svojim Svetim Duhom.

Što se svećenika tiče, nadam se da će ga još u Beču Vaša Milost poslati kočijama gospodinu Maningeru. Bilo da se Vaša Milost s njime nagodi ili ne, svakako bi ga trebalo blagonaklono opremiti konjem i zalihom, o čemu nimalo ne dvojim. Odano se preporučujem Vašoj Milosti. Neka Vas gospodin Isus po svojoj milosti održi u bogobojazni. Amen.

U Stainu 9. dana listopada 1567.

Vašoj milosti odani

Christophorus Reütter

Pokorno podsjećam Vašu Milost na 50 forinta za hrvatsku Postilu. To je sveta milostinja, i taj se novac ne bi mogao bolje uložiti, ako i samo jedna duša bude obraćena. Za uzvrat će Vašoj Milosti biti upućeno 200 primjeraka, što je bolje i dragocjenije od 50 forinta. Stoga neka to bude kao pozajmica o čemu će Vaša Milost pobožni čovjek osobno usmeno izvijestiti.

Nadalje, s njime putuje i jedan student koji znade latinski i stoga je vrlo pogodan pisanju na mađarskoj granici i vrlo upotrebljiv za prijevode s latinskoga u njemački. Njegova su oca prije nekoliko godina protjerali iz Straubinga zbog riječi Božje. Vrlo je ugledan čovjek, zasad građanin Regensburga, meni dobro poznat, i piše mi s molbom za svoje promaknuće.

Kad bi Vaša Milost mogla i njega smjestiti, učinila bi isto tako dobro djelo iskazujući ljubav i prema siromašnom kršćanskom vjerniku strancu. Nije li nam to osobito naloženo i propisano u Svetom Pismu?

Na kraju, gospodin mi Stephan najavljuje da će hrvatska Postila biti dogotovljena za Božić, zbog čega će morati stari svećenik ostati tako dugo zaokupljen poslom i tek će za svetog Jurja moći oputovati, ali mu zalihe za to vrijeme nisu dovoljne i stoga moli za malu pripomoć.

2.

Plemenitoj, časnoj, skrbnoj
poštenoj i mudroj gospodi komornicima i savjetnicima
slavnoga slobodnoga državnoga grada Regensburga
mojim posebno dragim prijateljima

Plemenita, čestita, mudra i skrbna draga gospodo i prijatelji, prije svega vam upućujem svoju ljubav i pokornost. Nedavno je ovdje ponovno bio gospodin Stipan Konzul, vaš kantor i crkveni službenik, radi potpore i pomoći za jednu hrvatsku Postilu u ovoj pokrajini i između ostaloga govorio i s mojim Hrvatima i propovijedao im, čime je pridobio njihovu osobitu ljubav. Prema tome upućujem svoju srdačnu molbu za dopuštenje da ga sada mogu redovito pozivati iz kršćanske ljubavi i prijateljstva da ubogi Hrvati također upoznaju Svjetlost Božju. Time ćete učiniti dobro djelo jer će on moći više učiniti kod naših Hrvata nego kod Vas, za što ćete sigurno imati razumijevanja. Time ću dobiti više nego što zaslužujem. Neka bude na ugodu Božju.

Beč, 7. dana studenoga 67. godine

Hanns von Weißpriach
barun p.

3.

Blagorodnomu gospodinu
Hansu von Weißpriachu
Carskoga Veličanstva savjetniku, mome
gospodinu i gospodaru

Blagorodni gospodine! Vašoj sam milosti pripreman i voljan u svako vrijeme potpuno poslušno i pokorno služiti. Milostivi gospodine, ovime dajem Vašoj Milosti na znanje da sam s gospodinom Kristofom Reuterom razgovarao o svim stvarima u nadi da će uskoro doći do Vaše Milosti i govoriti o pismu poštovanom Savjetu u Regensburgu da budem zakonito pozvan podučavati uboge Hrvate i propovijedati im, da bi se to obavilo na uredan način. Nadalje, milostivi gospodine gospodaru, iako se sada Postila tiska kod Brencija u Regensburgu, neće se moći dovršiti, jer nisam dobio

onih 50 zlatnika kojima me tješio gospodin Kristof Reuter da ću ih moći podignuti kod Simonisa, Židova u Kremsu. Osim toga, milostivi Gospodine, kad bih se danas ili sutra i mogao otputiti iz Regensburga k Vama, ne bih mogao doći dok Postila ne bude dovršena. Zbog toga, milostivi Gospodine, molim Vašu milost pokorno i radi slave Božje, a na korist i za blagostanje ubogih Hrvata, neka pomogne Vaša Milost s 50 zlatnika da bi se ova Postila uskoro mogla tiskati. Nadam se da bi u slučaju dobivanja tih 50 zlatnika mogla biti gotova do Božića, inače ne. I tako sam Vašoj Milosti obećao za tih 50 zlatnika poslati 100 primjeraka Postile. Vaša Milost ne bi mogla ubogim Hrvatima ničim više pomoći nego da se ovakva Postila uskoro tiska, a to će spoznati Onoga Dana i sin Božji Krist, naš Spasitelj. Neke Vam se takvo što desi, on će Vašoj Milosti preobilno nadoknaditi i platiti.

Isto tako, milostivi gospodine, kako je i gospodin Kristof Reuter pisao Vašoj Milosti glede pobožnog gospodina Antona molim Vašu Milost da priskoči gospodinu Antonu s 20 zlatnika, da se može tijekom zime uzdržavati i nastaviti s tiskanjem. Ako Vaša Milost ovaj novac za Postilu milostivo dodijeli i gospodinu Antonu, gospodin bi Stockhamer, stanoviti poreznik čestite pokrajine u vijećnici, taj novac mjenicom poslao u Regensburg, ili bi taj novac gospodin Viktor od Meminga mjenicom proslijedio u Regensburg na slavu Božju.

Za sada ništa više. Preporučujem se u svako doba potpuno pokorno i poslušno Vašoj Milosti kao svojem milostivom gospodinu gospodararu.

Linc, dne 20. studenoga u 67. godini.

Dok su građanin iz Regensburga i 2 druga dobra čovjeka jahala sa mnom sve do Regensburga, kljuse se držalo prilično dobro, dva puta je palo zajedno sa mnom ali, Bogu hvala, meni i njoj nije nanesena nikakva šteta.

Vašoj Milosti poslušan

i podložan sluga

Stipan Konzul

Istranin u brzini (vlastoručno)

4.

Blagorodnom gospodinu
Gospodinu Hansu od Weißpriacha
Carskoga Veličanstva savjetniku
Mojemu milostivom gospodinu gospodaru
Eisenstadt

Božju milost s mnogo mnogo blaženoga vremena, zdravlje i svako dobro želim Vašoj Milosti, kao i supruzi Vaše Milosti i svima ukućanima uza sve moju potpuno pokornu i podložno voljnu službu. Blagorodni milostivi gospodine gospodaru, ovime obavještava Vašu Milost da sam sa svojim drugom 26. ovoga mjeseca (Bogu slava!) radosno i zdravo stigao do Regensburga i pismo Vaše Milosti dostavio svojoj gospodi čime je poštovanom Vijeću učinjeno zadovoljstvo. No prije pismo koje im je uputila Vaša Milost iz Eisenstadta nisu dobili. Mojoj gospodi je čudno gdje se pismo moglo zametnuti. Nadalje se milostivi gospodine pouzdajem u Vašu Milost, da će Vaša Milost pisati ovdašnjem poštovanom Vijeću i o poslu gospodina Antona da bismo mogli imati Božji i uredni poziv, te da se to obavi prije Božića, da se moja gospoda mogu pobrinuti na vrijeme za novoga kantora i da ja s gospodinom Antonom vesele i mirne savijesti mogu krenuti k Vašoj Milosti i tamo služiti gospodinu Bogu i ubogim Hrvatima. Uza sve to sam, milostivi gospodine, Vašoj Milosti iz Linca uputio pisamce onih 50 forinti za opremu Postile i za gospodina Antona 20 forinti da bi se mogao obdržati preko zime. Obojica najponiznije molimo Vašu Milost, da nas ne napustite da bismo što prije mogli i umjeli dovršiti Postilu i doći k Vašoj Milosti. Čekajući na odluku i odgovor obojica se najpokornije preporučujemo Vašoj Milosti.

U Regensburgu posljednjeg dana mjeseca studenog, godine 67.

Vašoj Milosti pokoran i podložan sluga

Stipan Konzul

kantor u Poetskoj školi

5.

Poštovanja dostojnom duhovniku
gospodinu Stipanu Konzulu zasad
u Regensburgu, u ruke mojem dobrom prijatelju

Poštovanja dostojni osobito dragi gospodine Stipane, gospodin Kristof Reuter me je upoznao da je bilo nekakve brige i dvojbe glede pismene obaveze. Znajte dakle, što se tiče godišnjega dohotka Vašega i gospodina Antona, a riječ je o svoti koja iznosi 300 forinti, što Vam je propisujem na savjet gospodina Reuttera, obećajem da ćete je dobiti bez pritužbe i brige. A glede druge točke koja se tiče Vašeg traženja pomoći i potpore Vašim domaćicama i djeci nakon Vaše smrti i u tome sam spreman pomoći sa svojim nekim prijateljima. O čemu ću Vas i pismeno izvijestiti. Bit će to slično kao u gradu Regensburgu prema propovjednicima, đakonima i crkvenim službenicima i to ima biti čin, a ne samo riječ. Kako u prošlom pismu pišete i obećajete da ćete oko svetog Jurja doći s gospodinom Antonom, s time svakako računam. Tako želim odrediti gospodinu Hansu Stockhameru tih 50 forinti za hrvatsku Postilu i gospodinu Antonu tih 20 forinti, i neka se novac pošalje nakon stanovite pismene privole i obećanja. Neka tom prilikom uzmu tih 100 primjeraka sa sobom, a budući da i sami znate da je ne znam s time dobro postupati, neka ih oni tom prilikom ponesu. Na ugodu Bogu.

Beč, 6. prosinca godine 67.

6.

Blagorodnom Gospodinu, gospodinu Hansu
od Weißpriacha, Rimskoga Cesarskoga Veličanstva savjetniku
mojem milostivom gospodinu gospodaru

Blagorodni milostivi gospodine gospodaru, pripravan sam Vašoj Milosti u svako doba bez zadržke na najpokorniju službu. Dobio sam od Vaše Milosti prije nekoliko dana dva pisma: jedno poštovanomu Vijeću moje gospode ovdje, a drugo je meni namijenjeno. Oba sam primio u redu. Što se tiče mojega pisma, mislim da u njemu Vaša Milost potvrđuje ono iz prijašnjeg pisma. Držim da će godišnje 300 forinti za gospodina Antona i mene biti dostatno i time smo vrlo zadovoljni. Od tih 300 forinti ja gospodina Antona godišnje hranim, a dajem mu od toga i 40 forinti, kao što se Vaša Milost sa mnom dogovarala te ću to rado i učiniti. Što se tiče druge točke, da će Vaša milost po mojoj smrti moje domaćice i djecu zastupati kao što je to običaj

u Regensburgu prema njihovim propovjednicima i crkvenim službenicima, neka vrijedi uz obećanje da ćete ga držati. I to neka bude čin, a ne riječ. S time sam također zadovoljan. Nadalje, milostivi gospodine što se tiče točke iz pisma koja se odnosi na moju smrt u prijašnjem dogovoru, što ju je Vaša Milost na početku sa mnom zaključila, to napuštam uz uvjet da me Vaša Milost umjesto toga, kao kršćanskog prijatelja i promicatelja slave Božje u Vašem gradu, opskrbljuje milostivo i očinski godišnje s 10 vjedara vina i kruhom. Nakon što sam 12. ovog mjeseca pismo Vaše Milosti predao jednom poštovanom ovdašnjem svojem gospodararu, koji će mi uskoro dati kršćanski i očinski odgovor, očekujem da će me rado pustiti Vašoj Milosti jer je to na slavu Božju i na utjehu i blagostanje ubogih Hrvata. Od toga sam vremena otkazao svoju službu i dajem ponovno riječ Vašoj Milosti kao i u prijašnjem pismu da bih mogao s pomoću Božjom na dan svetoga Jurja biti s gospodinom Antonom kod Vaše Milosti, i biti tamo kod ubogih Hrvata da bih mogao svojim skromnim od Boga danim darovima saditi biljke i poučavati, na zadovoljstvo podanika Vaše Milosti, a isto tako nas u našoj životnoj formi s Božjom pomoću izdržavati da Vaša Milost bude bez pritužbe. Ustrajemo u molbi da se čim prije odredi i dostavi 50 forinti za Postilu i gospodinu Antonu 20 R, a 100 primjeraka Postile ćemo mi Vašoj Milosti savjesno ponijeti sa sobom i predati Vama.

Ovih je dana bio Wolf Dietrich Schellhammer, skrbnik iz Aufhausena kod mene, brat služitelja i pisara Vaše milosti i predao mi 10 R i zamoli me da pošaljem tu svotu njegovu bratu. Kad bi Vaša Milost mogla njemu isto toliko predati, ja bih 10 R ovdje i ovog časa predao gospodinu Antonu, pa bi prema tome Vaša Milost mogla gospodinu Antonu poslati još samo 10 R. Ovime obavještam ponizno Vašu Milost da mi je 14. ovog mjeseca noću u 7 sati pozlilo, oslabio sam i obolio, s groznicom i probadanjima na lijevoj strani, što je trajalo 4 dana, no sada su, slava Bogu, probadanja prestala, ali još ležim u krevetu prilično oslabljen. Gospodin Bog je ponovno tražio od mene desetinu koju bih mu rado i voljno dao da mogu. Molim Vašu Milost za oprost, sotona je kanila spriječiti djelo Božje i time mnogo reći, i nije kanio uzeti 1000 R i uputiti se na ovako opasno mjesto. Ali ja kažem, kao što smo javili i obećali Vašoj Milosti, da je sigurno da ću doći, i ne želim se osvrutati unatrag, i da je Vaša Milost za mene moj milostivi gospodar i zaštitnik, kao i Vaša draga gospođa i svi ukućani, koje preporučujem zaštititi našega gospodina Isusa Krista, i u svako im se vrijeme pokorno i ponizno preporučujem. Isto se tako uslužno i pokorno preporučujem blagorodnomu kršćanskome barunu, gospodinu Hansenu Polheimu i njegovoj milostivoj gospođi.

Regensburg, 28. siječnja godine 1568.

Vašoj Milosti

pokoran sluga

Stipan Konzul
Istranin
vlastoručno

7.

Plemenitom blagorodnom gospodinu
gospodinu Hansu von Weißpriachu
Rimskoga Carskoga Visočanstva savjetniku
mojemu milostivom i štovanom gospodinu

U Beču i Željeznom

Blagoslov Božji s blaženim vremenom, zdravlje i svako dobro Vašoj Milosti, kao i Vašoj milostivoj supruzi i svim ukućanima kroz Isusa Krista, uz moju potpuno pokornu i podložnu dragovoljnu službu u svako doba.

Blagorodni milostivi i štovani gospodine. Stari učitelji pišu neka se sve što jednoga čovjeka zaokuplja događa i razvija u strahu Božjem i u pravoj Kristovoj vjeri. K tome sv. Pavao kaže u 14. (poslanici) Rimljanima: Što ne izvire iz vjere, to je grijeh, i bez vjere se ne može ništa Bogu sviđati. Isti u 11. (poslanici) kaže: Vjera dolazi iz riječi Božje u Rim. 10 riječ. To se posebno odnosi na propovjednike i dušobrižnike, jer je to njihov položaj i dužnost kojoj su pozvani.

Prvo, da poučavaju riječ Božju i glasno propovijedaju iz nauka proroka, Krista i apostola, i da u kršćanskim općinama šire samo čistu riječ Božju. To je propis i sveto Evanđelje ili, kako je Gospodin Isus, ozbiljno i u strahopoštovanju Božjem, očito objašnjavao, poučavao i propovijedao o posljednjoj pokori i oprostu grijeha.

Drugo, tako ono što govori revni propovjednik odgovara u pouci i tome što poučava i propovijeda, i da to svjedoči i dokazuje činom svoga djelovanja i drži se toga, a ako inače ne dokazuje svoju pouku činima, događa se da opet sruši ono što je jednom rukom izgradio, k tomu bi za Crkvu Božju u visokoj mjeri bio smutnjom opak i nedostojan život propovjednika.

Zato kaže sv. Pavao da propovjednik i dušobrižnik mora izbjegavati takve opačine, o čemu govori i Tito u 1. poglavlju: u prvom Timotu u 3. propovjednik i dušobrižnik mora biti besprijekoran kao domaćin od Boga, i da se ne može optužiti zbog presuda, zločesta čina, i da ga se ne smije ogovarati i optuživati neistinom, ne smije biti svojeglav, ni ljutit, ni vinopija, ni svadljiv, nego gostoljubiv, dobar, pristojan, umjeren, pravedan, svet i krepostan, i čitava se svoga života truditi da nitko iz njegove okoline nema razloga govoriti krivo o njemu, i da u njemu uvijek mogu prepoznati onoga kojega vide i na propovjedaonici.

Treće, domaćinstvo propovjednika i dušobrižnika mora biti bez pogreške, u čemu prednjači svakako on sam, i da ima poslušnu djecu koja ga u svemu poštuju; jer ako ne može prednjačiti primjerom u svome domaćinstvu, kako bi mogao biti

primjerom u Božjoj općini. Zato neka domaćinstvo jednoga kršćanskoga propovjednika bude tako ustrojeno da bi on svojom poukom i duhovnim životom mogao pomagati u izgradnji Crkve Božje.

Ako pak slušatelji vide kršćanskoga propovjednika kako poučava da tako i živi, neće im biti moguće ne poštivati zbog vjernosti i ljubavi, i ne iskazivati mu svaku vjernost i ljubav i tako dokazivati da je to tako pravedno i kršćanski, kao što sveti Pavao opominje Solunjane u 1. Tesal. 5,: Molimo vas, draga braćo, da spoznajete one koji rade za vas i prednjače vam u Gospodinu, i opominju vas, držite ih u svojoj ljubavi zbog djela njihovih.

Ove tri točke, milostivi i poštovani gospodine, budem li došao s pomoću Božjom do Vaše Milosti, želim s pomoću gospodina Isusa Krista potvrditi i dokazati svojom poukom i kršćanskim životom.

Isto tako će se, bez sumnje, svojom poukom u školi i svojim životom istaknuti i gospodin Antun Dalmatin. Takvu službu želimo potpuno izvršavati kod Vaše Milosti.

Nadalje, milostivi gospodine, želim Vašoj Milosti priopćiti da je 15. ovoga mjeseca došao glasnik, i da sam pismo Vaše Milosti primio u redu, te da sam sve u poniznosti sve shvatio. Gospodin Anton i ja se najsrdačnije i ponizno zahvaljujemo Vašoj Milosti što ste platili glasnika. Čim stignemo k Vašoj Milosti (ako Bog bude htio), namjeravamo izvršavati svoj posao besprijekorno, da s nama Vaša Milost ne bi ni na koji način bila s nama opterećena. No tijekom četiri tjedna nismo dobili nikakvih vijesti, o čemu će nam gosp. Gallus dati izjavu, on nam je i savjetovao da pošaljemo svoga posebnoga glasnika k Vašoj Milosti, milostivom i blagorodnom gospodaru. Gospodin Gallus i drugi kršćanski propovjednici kažu i savjetuju nam da gospodin Bog hoće da to tako bude da dođemo k Vašoj Milosti zbog ubogih Hrvata, da bi bilo krajnje korisno i dobro kad bih u korizmi mogao biti dolje da nauče što god o ispovijedi i kako se pravilno ispovjediti, te isto o postu i o tome što je pravedni post, da bi mnogi s pomoću milosti Božje upoznali istinu i odrekli se svojih nepodopština, te da služe gospodinu Bogu po njegovoj svetoj riječi i zapovjedi, i tako dođu u vječno blaženstvo.

Najponiznije molim da mi priopćite u dvije riječi što Vaša Milost razmišlja o tome, da bih se mogao pripremiti i biti s pomoću Božjom kod Vaše Milosti već u korizmi. Gospodin će Anton i moja domaćica ostati ovdje do dana svetoga Jurja i doći će zajedno s knjigama, jer u to vrijeme ide više brodova prema Lincu na velesajam. Vaša Milost piše o 60 zlatnika, odnosno da je Vaša Milost potpuno sporazumna da mogu dobiti i ovdje taj novac ako želim, i da će ga platiti Vaša Milost u Beču. Tako javljam ponizno Vašoj Milosti zajedno s gospodinom Antonom da ćemo 60 zlatnika podignuti ovdje kod gospodina Hansa Auflera, građanina u Regensburgu. Molim zato Vašu Milost zajedno s gospodinom Antonom da položite novac imenovanom Hansu Aufleru koji će u ovo vrijeme doći u Beč. Time će se služiti slavi Božjoj i s vremenom pomoći mnogima da Onoga Dana Vaša Milost dobije od gospodina Krista nemalu

nagradu sa svima onima koji su nam to savjetovali i koji su nas podupirali. Onih 100 primjeraka Postile Vaša Milost će s pomoću Gospodnjom pouzdano dobiti na dan svetoga Jurja.

Za sada toliko. Neka gospodin Isus Krist održava Vašu Milost u dugoročnu zdravlju, zajedno s kršćanskom suprugom Vaše Milosti, Njemu na diku i slavu, i na pobožnost siromašne kršćanske Crkve. Amen. Ponizno se, i zauvijek pokorno s gospodinom Antonom preporučujem Vašoj Milosti.

Regensburg, dne 21. veljače, u godini (15)68.

Vašoj Milosti ponizan i

pokoran sluga

Stipan Konzul

Istranin

vlastoručno

Poledina: na ovom pismu odgovaram molbi građanina Regensburga staviti ovim rukopisom i pismeno.

Zabilježeno godine 68.

Ja, Hans Henffler neken (??) svojim rukopisom potvrđujem da sam od blagorodnoga gospodina od Weispracha primio 60 R u kovanicama za Stipana vasena, kantora u Regensburgu, koji mi je za to dao nalog.

8.

Blagorodnomu gospodinu, gospodinu
Hansu von Weißpriachu, barunu od
Kobersdorfa, kapetanu i vlasniku
gospoštine Eisenstadt i Forchtenstein,
savjetniku rimsko-carske milosti,
mojem milostivom gospodinu.

Wien/Beč

Molim Božju milost i mir svojim poniznim molitvama i skromnim uslugama.

Blagorodni milostivi Gospodine, štovani gospodin Stipan Konzul me nedavno, 27. svibnja pismeno ponovno podsjetio, da Vašu Milost obavijestim o događajima koji se tiču moje suplikacije i o svemu što se dogodilo u Beču, a što štovani i visokoučeni gospodin Nikolaus Gallus s drugim propovjednicima ove kršćanske

Crkve u Regensburgu o tome drži, i dajem Vašoj Milosti na znanje da su ovom odugovlačenju bili sljedeći uzroci: nakon što su mi na putu od Beča na ovamo oteli suplikaciju i druge spise, nisam ih navedenoj gospodi mogao predložiti, dok se sve to nije okončalo i dok nisu stigli novi otpisi, koje sam uskoro s točnim prikazom događaja predao. Na što mi je goreimenovani Gallus odredio sljedeće: on priznaje da meso i krv to kod mene nisu mogli skriviti, zato hvali Bogu, što je jedan kolega pozvao duh Božji i to caru prijavio, na što ovakvo moje pokorničko ispričavanje nije imalo nikava utjecaja, što se mora Bogu priznati, da ni samoga gospodina Krista propovijedi i čudesa nisu uvijek najbolje izložena i prihvaćena. Možda će na upornu molbu Bogu da naš dragi spasitelj Isus Krist pozove i opomene na pokoru, dirnuti srce carskog Veličanstva, da ponovno ispita naš slučaj i skrene pravog pokori.

Na ovo ponovno, milostivi Gospodine i moja ponovna pokorna molba, ako možda moja suplikacija za carsko Veličanstvo ne dođe, jer ju je dokancelar potisnuo, da Vaša Milost sve ovo carskom Veličanstvu prikaže i tako Bogu učini dragu službu i u tome služi njegovoj slavi i bude bez sumnje njegovoj Crkvi djelotvoran u slavi, kao što sam ja pomoću snage svetoga Duha, a znam zaista i u čvrstoj vjeri da me je sin Božji svojim svetim Duhom probudio ovakvom pokajničkom opomenom, pozvao, tjerao i tako daleko dotjerao, ali ja sam nažalost, ogledavši se nešto više na tjelesne i vremenske opasnosti, pobjegao iz Beča i svojim ponašanjem nisam omogućio Vašoj Milosti da se založi za moj posao i tako sam teško zagriješio pred mojim Bogom. Zbog čega Vašu Milost molim ponovno da razmisli još jednom o mojim uzrocima, i čitav moj posao ponovno predloži i da se trudi na slavu Božju, što će Bog bez sumnje nagraditi i ja svojom ubogom molitvom da po volji Krista kod Boga imam svoje zasluge. Preporučam vjerno Vašu Milost dragome Bogu.

Pisano 8. lipnja 1568.

Vašoj Milosti pokorno poslušan

Johannes Durnbac

sluga Božje riječi u Wisentu

ZUSAMMENFASSUNG

Nikola Benčić, Feliks Tobler

ÜBER KONZULS BRIEFE

Stephan Konsul aus Istrien ist auch für die burgenländischen Kroaten eine hervorragende Persönlichkeit der protestantischen Bewegung in Westungarn. Nachdem die Druckerei in Urach (1564) aufgelöst wurde fand Konzul zunächst in Regensburg seine Bleibe, wo er sein Werk der Sonntagsevangelien "Postille" (1568) fertigstellen und in Druck legen konnte, mit welchem Werk er die evangelische Wahrheit den Kroaten in Westungarn näherbringen wollte.

Zu den westungarischen Kroaten wurde er vom Grundherrn von Eisenstadt und Forchtenstein Hans von Weißpriach eingeladen nach dem Grundsatz "cuius regio, eius religio". Zu der Einladung und deren Durchführung bestehen im Städtischen Archiv zu Güns / Köszeg / Kiseg acht Briefe (1567 und 1568), die ein beredtes und authentisches Zeugnis für die Lebensverhältnisse jener Zeit und Konsuls Absichten sind, genauso wie wichtige Belege über die menschlichen und wirtschaftlichen Beziehungen jener Zeit.

